

KonSterna

zpravodaj ZO ČSOP Rybák Svitavy

číslo 6, listopad 1999

Obsah:

Slovo úvodem.

Zprávy výboru.

Bleskovky.

Z činnosti ZO. - Exkurze na jižní Moravu.

- Světový festival ptactva.

Zprávy z úřadů.

Bude se konat.

Z ornitologické historie.

Zážitky a postřehy z terénu.

- Nocování špačků na Dolním rybníku.

- Co mi pije na podzim krev ?

- Nový typ elektrického vedení a ptáci.

- Třeboňsko, aneb zeměpisec mezi ornitology.

- Lejsek malý - nový druh avifauny okresu Svitavy

Na cestách. - Ptáci a zatmění Slunce u Neziderského jezera.

- Putovní tábor po Oravských Beskydech (1.část).

Čteme za vás.

Aktuálně z literatury. - Rybák černožobý.

Zoologická pozorování.

(Uzávěrka dalšího čísla je 29.února roku 2000)

Slovo úvodem.

Máme za sebou myslím vydařené léto i podzim, u mnohých z nás naplněných hezkými a často i nezapomenutelnými zážitky z naší i cizí přírody a krajiny. To však pro mnohé z nás nestačí, a tak se snažili předvést svoji schopnost pomoci prakticky (a často i svými silami) v ochraně druhů a nebo některých přírodně významných území.

Pozitivně musíme hodnotit i naši „největší“ akci pro veřejnost - Světový festival ptactva, na který se nám podařilo přilákat pro nás rekordní počet zájemců. Za redakci oceňuji konSternickou prvotinu pana Urbánka a Dušana Romportla, který pro nás chystá své postřehy z letošní daleké cesty do Indie. S potěšením vítáme poskytování ornitologických pozorování pana Berana, který hojně navštěvuje klatovské rybníky Hvězdu a Nový.

Naše KonSterna „vyrazí do světa“ při prezentaci na schůzi východočeských ornitologů, kteří doufejme budou se zájmem i obdivem hledět do periodika, které podle čtenářů patří mezi náš velmi povedený čin.

Pro pestrost i potěšení přidávám do tohoto čísla i verše litevského Leonardase Gutauskase ze sbírky Lesní zpěváčci (vydané v roce 1977).

Přeji tedy KonSterně další úspěchy, pěkné články a dostatek ochotných příspěvovatelů. Naším členům, příznivcům a čitatelům pak samozřejmě přeji úspěšné zvládnutí přechodu do roku 2000 a v něm pak pevné zdraví, štěstí, pohodu, osobní i pracovní úspěchy a pochopitelně mnoho krásných a jen příjemných prožitků při obdivování přírody nejen té opeřené.

Tak nyní už si užívejte těch 90 kB (doposud nejvíc) zajímavého čtení !

Jiří Mach

VLAŠTOVKA

Kdo to vzduchem dělá kličky?
Černobílé vlaštovičky.
Klička, smyčka, přemet, pád...
vlaštovka je akrobat.

S podzimem pak letí na jih.
Je to hezké v jižních krajích?
Tady chladné větry vanou.
Vlaštovičky, nashledanou !

Zprávy výboru.

* 3.září se schází výbor ke své první podzimní schůzce v restauraci Svitapák. Hovoří se o jednotném postupu pro námi zahájené správní řízení na OkÚ Svitavy ohledně zákazu rušivé činnosti-provoz plavidel na hladinách rybníků Dolní, Nový a Hvězda. Probíráme přípravy na říjnový Světový festival ptactva, debatujeme nad finanční situací organizace, prohlížíme nové fotografie a získané publikace. Na závěr předseda ZO odhaluje výboru velmi cenné materiály, které získal od pana Švába z Lačnova. Ten po zemřelém otci Františkovi, který byl aktivním myslivcem, členem ČOS a kroužkovatelem ptactva, zdědil a nám poskytl některé materiály, ze kterých poznáváme avifaunu svitavských rybníků nebo zajímavé kroužkovací údaje (podrobnosti v kapitole Z ornitologické historie). Pan Šváb nám pak věnoval fotografii vycpaniny kormorána malého, kterého ulovil na Horním rybníku v roce 1951 (jedná se o jeden z mála dokladů výskytu tohoto druhu v naší republice !).

* 29.října se opět schází výbor v plném složení k prodiskutování některých záležitostí a pochopitelně k bohaté výměně zážitků z terénu. Jedním z (tentokrát ohnivých) témat jsou naše nynější zkušenosti a postoje k RŽP OkÚ Svitavy. Předseda ZO seznamuje výbor s obsahem projektu obnovy naučné stezky „K pramenům řeky Svitavy“, dále s dopisy od úřadů a s novinkami z ornitologické literatury na našem trhu.

Výbor dále vyslal Mariána Poláka na jednání o poldru na Třebovce nad Opatovem. Členové výboru rovněž odevzdali materiály pro tento výtisk KonSterny.

Bleskovky.

* Hlavní koordinátor letošního celorepublikového sčítání hnízdišť břehule říční, pan Petr Heneberg z Českých Budějovic, nám ve velmi krátké době po naší zprávě o stavu hnízdiště v pískovně u Svitav zaslal dopis, ve kterém popisuje některé zásahy a praktiky vedoucí k ochraně či obnově hnízdních lokalit břehulí. Materiál bude předložen pracovníkům RŽP OkÚ Svitavy s nutností vyvolání dalších jednání o obnově a úpravě jednoho ze dvou hnízdišť břehulí v okrese Svitavy.(J.M.)

* V letošním roce byl zaznamenán na území města Svitavy zvýšený letní výskyt netopýrů ve větracích podstřešních otvorech panelových domů (např. ulice B.Martinů, Svitavská nebo Revoluční). Ve spolupráci s úřady se nyní vytváří model řešení této problematiky. V případě panelového domu na Svitavské ulici byly dokonce při letošní regeneraci a zateplování domu vytvořeny podmínky pro výskyt netopýrů - nezakrývaly se otvory a průduchy byly opatřeny materiálem, který se při průlezu netopýrů nepoškodí.(J.M.)

* Jako člen Stráže přírody a krajiny ČR se J.Mach zúčastnil 9.října společného lovu kachen divokých na Dolním a Horním rybníku ve Svitavách. Z 12 přítomných myslivců se z celkového počtu asi 50-ti ran ujala pouze jedna, která střelila kačera.V tu dobu se na rybnících jiné druhy kachen naštěstí nevyskytovaly. Lov byl zahájen obstoupením Dolního rybníka a vyplašením asi třicítky kachen z vodní hladiny pomocí plovoucí loďky. Pokračoval pak vyplašením asi stovky kachen z klidové zóny Horního rybníka. Asi hodinový pobyt střelbychtivých myslivců byl ukončen odletem kachen z rybníků. Sami uznejte zda-li to myslivcům stojí za námahu.

Z postřehů lze „k dobrému“ přidat skutečnost, že myslivci údajně netušili tolik kachen na rybnících (přemýšleli o uskutečnění asi půl hodiny), kachny pak chtěli vyplašit z rákosin (kde jsme je snad na Dolním nikdy nezaznamenali) a při sledování příletu volavky si jeden myslivec při pohledu do dalekohledu nenechal asi čtvrt minuty vysvětlit, že nepozoruje čápa. (Ospravedlnit by toto „přehlédnutí“ mohl věk staršího pána a fakt, že volavka zrovna nalétala s o pravdu nataženým krkem nad hladinu).(J.M.)

* Dne 20.října se J.Mach zúčastnil v Hradci Králové semináře RNDr.Václava Petříčka (Agentura ochrany přírody a krajiny v Praze) na téma Chráněná území ČR. Lektor mimo jiné kladně hodnotil úroveň (především v mezinárodním kontextu) našeho zákona ochrany přírody a krajiny, velmi negativně se vyjádřil k programu Natura 2000 (viz.KonSterna č.4), který je úředním nesmyslem dvou neodborníků „ze Západu“ a především projevil snahu pomoci v řešení problematiky našeho regionu-vyhlašování přírodních rezervací a památek (tímto je náš okres „známý“ i pražským agenturám!).(J.M.)

* Od 7.října (letos poměrně pozdě) se začal vypouštět Dolní rybník ve Svitavách. Zajímavostí bylo vůbec první pozorování hus polních (5 ex.), které sedly k odpočinku na dno rybníka při tahu ze severu Evropy (17.10. J.Mach a 19.10. pan Pěnička). Výlov se pak konal 22.10. a podle slov rybářů (ne však pánů Vacha nebo Holcmana) tu letos bylo dosti candátů (zřejmě ti, kteří se sem dostali z Horního rybníka) a tolstolobiků, kteří se převážně živí fytoplanktonem.(J.M.)

* V průběhu měsíce října byl několikrát spatřen strakapoud velký, který na stěně revitalizovaného domu na Malém náměstí ve Svitavách vyhloubil čtyři otvory do zateplovacího polystyrenu. Minimálně dvakrát byl pak pozorován při úplném proniknutí do dutiny ve stěně panelového domu (navíc v podvečerních hodinách).(J.M.)

* Dne 23.června našel pan Miroslav Beran z České Třebové u lesa nad Novým rybníkem (nad Opatovem) 1 exemplář pětiprstky žežulníku, což je v těchto místech asi jediný dosud přežívající vstavač (ještě v nedávné minulosti zde nacházel Marián Polák poněkud větší počty pětiprstek i vemeníků dvoulistých). V okolí PR Králova zahrada pak stejný den objevil „zajímavé“ prtnatce.Podle M.Berana šlo s největší pravděpodobností o prstnatec Fuchsův.(F.J.)

* Na Opatovsku letos vyhnízdlily 2 páry labutí.Snad poprvé se to povedlo páru na Černém rybníce, který vyvedl 4 šedá mláďata (přežila 3). Pár z Mušlového rybníka pak vodil 5 mláďat (4 šedá a 1 bílé-všechna přežila). Koncem října se labutě začaly koncentrovat na Novém rybníce,maximálně zde bylo napočítáno 29 ptáků (F.J.)

* Petr Škaroupka sám vyrobil a dal k dispozici 5 ptačích budek-sýkorníků. Dvě budky si odebral k instalaci M.Janoušek. Zbylé tři pak uplatní v praktické ochraně ptactva J.Mach (J.M.)

* Jistě je zbytečností hovořit o významu vodních ploch pro migraci zvláště vodních ptáků. Přesto lidem zůstává z fenoménu ptačího tahu většina tajemství skrytá. Všimli jste si například někdy, že letící kormoráni nad rybníky často mění směr letu průměrně o 45 stupňů? (J.M.)

Z činnosti ZO.

* 27.7. se J.Mach zúčastnil jednání na Městském úřadě ve Svitavách, kde se projednávala výstavba vodojemu u Vendolí, opravy stávajících čerpacích stanic Kostelní luka a Lánský rybník, přetrasování a výstavba některých zásobovacích řadů a opravy či výstavba komunikací k čerpacím stanicím. V předloženém návrhu Skupinového vodovodu Svitavy a VHOSu a.s. Moravská Třebová pak neshledal žádná zásadní negativní ovlivnění přírody a krajiny v prostorách rekonstrukce a výstavby.

* 28.7. předkládá výbor ZO na referát životního prostředí Okresního úřadu ve Svitavách návrh na zahájení správního řízení o omezení pohybu plavidel na hladinách rybníků Dolní, Nový a Hvězda v době hnízdění zde ohrožených a zákonem chráněných druhů ptáků. Jednání se konalo 6.září a naši organizaci zde zastupoval M.Janoušek.

* V posledním červencovém týdnu jsme zjistili, že mláďata labutí na Horním rybníku jsou opět okroužkovaná litomyšlskými ornitology, ale také to, že obě dospělé labutě mají v okolí zobáku zaháknutý rybářský háček (díky bezohlednosti rybářů tradiční zranění). Po upozornění naší organizace a svitavských občanů na odboru životního prostředí MěÚ Svitavy, je zorganizována akce na odstranění háčků. V pondělí 2.8.se pánové Holásek a Urbánek ml. pokoušejí odchytil labutě, ale jejich první pokus se nedaří zvláště proto, že „lov“ je prováděn ve vodě, kde mají přece jenom labutě navrch. Nakonec labutí rodinka, asi ve 20:55 hod. připlouvá ke břehu a Radek Holásek rychlým skokem do vody chytil samici. V mžiku byla na břehu a se stejnou rychlostí (naštěstí) je jí MVDr.Horákem odstraněn z pravého koutku rybářský háček. Vše dokumentuje pan Petr Horák z kabelového svitavského vysílání.Na „labuťáka“, u kterého už neregistrujeme přítomnost vlasce, ale kde hrozí to, že háček v ústní dutině je stále zachycen, se znovu chystáme 4.srpna ráno. Tohoto dne však hodinu čekáme na spatření labutí rodinky. Ta si však dává „na čas“ a objevuje se až v 8:00 hodin na břehu Dolního rybníka, kdy už na hlavní aktéry odchytu čekají jejich pracovní povinnosti. Doufáme, že bez pomoci lidí odstraněný vlasce se oddělil i s háčkem a obě labutě se budou moci v klidu soustředit na další rodičovské starosti.

* 2.srpna „útočíme“ na odbor životního prostředí RŽP OkÚ Svitavy, když výbor konzultuje možnosti zásahu do hnízdiště břehulí říčních v pískovně Svitavy, který by zvýšil pravděpodobnost zahnízdění břehulí v příštím roce (byl předán materiál P.Heneberga). Dále přicházíme s návrhem na pravidelné kosení luk v okolí rybníků Nový, Dolní a v Lačnově.

* 3.srpna se setkává J.Mach se synem pana V.Sajdla, který byl v letech 1945-1968 známým pozorovatelem, lovcem a preparátorem ptactva v okolí Svitav. Řada jeho pozorování a zástřelů figuruje v odborné literatuře, ale převahu zaznamenaných dat vlastní právě jeho syn. Ten ochotně přislíbil jejich předání v měsíci říjnu.

* 4.srpna uskutečňuje J.Mach a ing.Antoš z OŽP MěÚ Svitavy pracovní cestu do brněnského okolí, kde zapátrali po způsobech provedení informačních tabulí tamějších naučných stezek.Nejprve zavítali na novou stezku u Brněnské přehrady, která je netradičně z velké části zaměřená na boj proti zamýšlené realizaci projektu rychlostní komunikace R 43 v úseku Brno-Moravská Třebová, která by vedla v těsné blízkosti přehrady. Po té akce přijíždějí na Správu CHKO Moravský kras, kde je „převzal do péče“ Svitavám RNDr.Leoš Štefka - vedoucí Správy. Ten je pak doprovází při cestě za majitelem reklamního studia, které vyrábí informační cedule i pro Moravský kras. Při té příležitosti jsme za protekčního vedení navštívili část Sloupsko-Šošůvských jeskyní, evropsky významnou jeskyni Kůlna nebo NPR Vývěry Punkvy, kde jsme mohli obdivovat například plavuň pučivou, jelení jazyk celolistý nebo odkvétající ploštičník evropský (rostoucí v pro nás nedaleké PR Rohová). Kromě nových zkušeností se zhotovováním tabulí naučných stezek a odborného doprovodu si také odvážíme řadu zajímavých a užitečných propagačních i studijních materiálů o Moravském krasu, ale i pozvání RNDr. Štefky k návštěvě na odbornou exkurzi. Budeme se těšit na shledanou!

* V polovině srpna 1999 zorganizoval Filip Jetmar pokosení luk v severozápadní části Nového rybníka u Opatova. Největší plochu posekala technika p.Lněníčky z Opatova, u kterého si objednal provedení práce RŽP OkÚ Svitavy. Drobné (ale vcelku náročné) „dosekávky“ provedli Milan Janoušek a Filip Jetmar (ten zde také zlomil kosu). Nutno podotknout, že pokosení luk zde bylo provedeno v pravý čas, neboť tyto již zarůstaly až 2 metry vysokým „marastem“ (kopřivy, vratiče, pelyňky a zejména bodláčí) a začínal se zde uplatňovat nálet olší, vrb či bezů černých. Počasí dovolovalo pokosit i jindy měkké podmáčené úseky. Bohužel, tato jistě dobrá věc měla jednu chybu. Zároveň totiž nebyl oznámen vlastníkovi pozemků, který měl být podle zákona navíc nejprve vyzván, aby pokosení provedl sám. A právě zmíněný vlastník zřejmě způsobil na RŽP ve Svitavách dusno, přestože by mohl být rád, že jsme za něho udělali nepříjemnou práci (koneckonců obhospodařovat pozemky-zemědělskou půdu- je povinností vlastníků a pokud tak nečiní, měly by jim úřady vyměřit příslušný trest-pokutu). Jistě tušíte, že oním problematickým vlastníkem nebyl nikdo jiný, než ing.Holcman a jeho Rybářství. Celá věc měla také za následek (a to dávám za vinu spíš pracovníkům RŽP), že připravovanou asanaci náletových dřevin okolo Nového rybníka nebudeme moci provést už nyní na podzim, ale až poté, co bude vlastník pozemku vyzván, aby zážitek provedl sám, a když tak neučiní, bude mu oznámeno, že to udělá někdo jiný, to znamená někdo z naší ČSOP.

* 23.srpna pohřbívá J.Mach mladou labuť, která nalezla smrt (příčina neurčena) na Horním rybníku.Labuť byla letos označena kroužkem LB 2661.

* Dne 23., 24. a 30.8. projednává J.Mach se všemi kompetentními osobami problematiku nebezpečných zrcadlových skel na budově budoucího Finančního úřadu na T.G.Masaryka.

* 6.září se M.Janoušek účastní správního jednání na RŽP OkÚ Svitavy ohledně vyhlášení a označení zákazu plavby motorových i nemotorových plavidel na rybnících Nový a Hvězda u Opatova a Dolní ve Svitavách.

* V sobotu 11.září se pánové Janoušek, Jetmar, Kotinský, Mach a Pěnička vydávají na vodní dílo Nové Mlýny a do Pouzdřan, kde sledovali výskyt tažných druhů ptáků (podrobnosti na jiném místě).

* Ve dnech 2. a 3. října pořádají J.Mach a M.Janoušek terénní sledování tahu a výskytu ptactva v rámci 4.ročníku Světového festivalu ptactva na svitavských a opatovských rybnících (podrobnosti na jiném místě). Dále pak F.Jetmar vykonává přednášku s diapositivy z letošních zahraničních cest po Skandinávii a Neziderském jezeře. V tento den na téže místě (Nadační dům ve Svitavách) je zahájena fotografická výstava „Ve stínu ptačích křídel“ autorů M.Poláka a F.Jetmara.

* Na přelomu září a října se J. Mach za velké pomoci OŽP MěÚ Svitavy (ing.Antoš a slečna Korábová) autorsky podílí na vzniku projektu „Obnova naučné stezky K pramenům řeky Svitavy“, který byl podán 11.října na Ministerstvo životního prostředí ČR za účelem získání finanční dotace k projektu, na kterém snad bude participovat naše ZO, město Svitavy a RŽP OkÚ Svitavy v letech 2000-2002.

* V souvislosti s uzavírkou a opravou železničního přejezdu na Pražské ulici (výpadek na Litomyšl) zjistil 5.října J.Mach, že neukáznění řidiči se snaží objet tuto uzavírku kolem Dolního rybníka po jeho pravém břehu. Po intervenci na Policii ČR ve Svitavách byly s pomocí pana Skřebského (odbor dopravy MěÚ Svitavy) a ing. Horkého (ředitel Technických služeb města Svitavy) instalovány na cestu dopravní značky zabráňující vjezd motorovým vozidlům na cestu, která je z velké části podmáčená. Snad se tedy podařilo zabránit ničení nejen cesty, ale i vlhké přilehlé louky, která je OkÚ registrovaná jako významný krajinný prvek. Nutno poděkovat městu za rychlé řešení tohoto problému (značky se objevily asi 28 hodin po začátku vzniklé situace). Nakonec se podařilo asi desítkة zuřivých řidičů cestu projet (značka byla posunuta) a způsobit vyjetí mírné „koleje“ pod vlhkou loukou. Službu konající příslušník městské policie, který 9.října hlídkoval u cesty kolem Horního rybníka přiznal, že tudy si cestu rovněž za porušení dopravních předpisů často řidiči krátili (například i autobus nebo nákladní automobil plně naložený trubkami).

* Dne 14.října se J.Mach zúčastnil kolaudace Horního rybníka, kde požadoval zabezpečení každoročního úklidu, skladování a jarní instalace plovoucích ostrůvků.

* 19.října jsme obdrželi rozhodnutí referátu životního prostředí OkÚ ve Svitavách o zákazu rušivé činnosti na rybnících Nový a Hvězda u Opatova a Dolní ve Svitavách. Na podnět naší ZO se tak prakticky vyhláší oficiální celoroční zákaz windsurfingu na rybnících Nový a Dolní, s výjimkou na Hvězdě, kde je povolen v době od 1.7. do 31.8. pouze ve vymezeném prostoru. Dále je zakázána plavba motorových i nemotorových plavidel, která je omezena již zákony a vyhláškami o vodách. Informace by měly být realizovány i pomocí

tabulek, informující veřejnost a možné návštěvníky rybníků. Naší snahou bylo zrušit či výrazně omezit takovou rušivou činnost, která obtěžuje nebo ohrožuje především zákonem chráněné druhy ptáků na zmiňovaných ornitologicky významných rybnících. Nutno podotknout, že se nám tak podařil v podstatě první výrazný počin v praktické ochraně přírody a krajiny, který vyhlásil na náš popud Okresní úřad !

Exkurze na jižní Moravu.

Čtenáři KonSterny dobře vědí, že na vodní dílo Nové Mlýny (na Věstonickou nádrž) vyrážíme s určitou pravidelností vždy v podzimním a zimním období. Nyní jsme vybrali termín zhruba poloviny září a byli jsme „lační“ především po protahujících druzích bahňáků.

Počasí nám v sobotu 11. září až neskutečně přálo (jasno, teplota asi 28 st.Celsia a bezvětří). Bylo jen otázkou, zda krásný den bude vyhovovat i zdejším opeřencům. Naše ornitologická touha byla jistě uspokojena pohledem na Pouzdřanský rybník, kde jsme registrovali například potápky roháče a malé, zrzohlávky rudozobé, poláky velké, kormorány velké, volavky popelavé a volavku bílou nebo asi čtyři stovky lysek černých. Přáli bychom si někdy zažít podobný pohled na našich rybnících!

Při dojetí k Věstonické nádrži zjišťujeme, že i zde probíhá zarůstání keřovou a stromovou vegetací neúprosnou rychlostí a změny jsou tu patrné každoročně. Trochu nám to ubírá na radosti, protože v zarůstajících partiích se pochopitelně bahňáci nezdržují. Docházíme do centrální části nádrže, kde je nejvíce života. Zjišťujeme, že tu kroužkují ornitologové rákosinové druhy pěvců. Máme štěstí, že spatřujeme orlovce říčního, který si nese kapra k obědu a usedá s ním na nedaleký pařez, kde ho sledujeme při hostině. Zajímáme se o přítomnost bahňáků a nacházíme zde kulíky bledé, jespáky křivozobé, jespáky obecné, jespáky malé, kulíka písečného nebo vodouše šedého. Přicházíme k místu, kde cestu přetíná trubka s odsávaným bahnem. Náhle vidíme po oblázkové cestě cupítat jespáka malého, který má zraněné levé křídlo. Po jeho chycení odhalujeme, že má kroužek s označením T 556691 Národní muzeum Praha. Nejspíš jde o nedávno kroužkovaného jedince (možná i zde na nádrži), který byl asi při kroužkování zraněn. Je nám ho upřímně líto, neboť je jasné, že už mu nezbyvá příliš dní z jeho života. Snažíme se alespoň pořídít pár dokumentačních snímků. Pak usedáme na trubku, pozorujeme nedaleké jespáky křivozobé, přelétajícího rybáka obecného nebo kolihu velkou a konzumujeme sobotní oběd (tajně závidíme těm co mají řízek).

Musíme bohužel konstatovat, že skladba ani počty druhů ptáků nespĺnily naše očekávání, ale jistě to nebude důvod k nespokojenosti. Obracíme naše kroky do pouzdřanské hospody, kde nejen sepisujeme celkový počet námi registrovaných druhů (54), ale především uspokojujeme naši žízeň a debatujeme s hostinským o krásách zdejší přírody před výstavbou nádrží.

Zpáteční cesta vlakem nebyla nikterak poznamenaná vzpomínkou na poloptákovou vodní hladinu. Naopak po posilnění se pivním mokem došlo nakonec i ke zpěvu písní rozličného charakteru a ke všeobecnému veselí.

Nutno pochválit za účast pana Pěničku a Tomáše Kotinského. Naši organizaci úspěšně zastupoval Filip Jetmar, Milan Janoušek a autor tohoto příspěvku.

P.S. : Za zimujícím ptactvem se vydáme tentokrát (podle průběhu zimy) v období leden-únor (pravděpodobněji únor) !!!

Jiří Mach

Světový festival ptactva.

Od roku 1996 se naše organizace podílí na průběhu střídavě Evropských a Světových festivalů ptactva, které pořádá BirdLife International a na našem území Česká společnost ornitologická. V rámci celorepublikového pak patříme (společně s litomyšlskými ornitology pod vedením pana Urbánka) vždy k nejaktivnějším festivalovým organizátorům !

Tradičně jsme uspořádali především dvě terénní pozorování výskytu, ale i tahu ptáků na našich rybnících. V sobotu 2. října se sešlo 15 zájemců (pod vedením J.Macha) u svitavského gymnázia, odkud odešli k rybníkům Dolní a Horní. Počasí bylo velmi pěkné, až na pozdější silný vítr, který znesnadňoval determinaci především drobnějších druhů. V letošním roce nebyl při festivalu spuštěn Dolní rybník, což se projevilo na celkovém počtu pozorovaných ptáků a absenci bahňáků nebo krátkokřídlých. Potěšit nás mohly

jenom labutě, kachny, lysky, roháči, volavka popelavá nebo nízko přelétající krahujec. Na Horním rybníku se „pelešila“ asi padesátka divokých kachen. Vzrušení jsme zažívali při skutečném tahu holubů hřivnáčů, kterých v jihozápadním směru přeletělo v pěti hejnech asi 630 (nakonec asi šestina v ČR). Na závěr účastníci podepisovali petici Evropskému parlamentu a francouzské vládě proti praktikám francouzských myslivců, kteří střílejí řadu ohrožených evropských druhů ptáků. Celkově jsme pak sledovali 23 druhů ptáků o počtu 774 jedinců.

V neděli 3. října se zúčastnilo 18 pozorovatelů festivalu (pod vedením M.Janouška) v okolí rybníků Mušlový u Semanína a Nový u Opatova. Potěšitelná byla účast 8 (převážně mladých) Skautů z České Třebové pod vedením paní učitelky Grundové z českotřebovského gymnázia. Tradičně největší spokojenost vládla v okolí Nového rybníka. Posudte sami : orel mořský, orlovec říční, 7 bílých volavek, chřástal vodní, jestřáb lesní, ledňáček říční nebo ukázkově se tvářící křivky obecné. Obešli jsme celý Nový rybník a především díky jeho pestrosti jsme nakonec napočítali 50 druhů a 704 jedinců. I v tomto případě se nejpočetnějším druhem stal holub hřivnáč ! Na závěr se konalo předávání propagačního materiálu ČSO, samolepek od naší ZO, podepisování peticí a společné fotografování.

V pondělí 4.října se v Nadačním domě J.Plívy konala beseda s diapositivy, kterou uváděl Filip Jetmar. Promítal 17-ti zájemcům velmi zdařilé obrázky z jeho letošní cesty po Skandinávii z našeho ornitologickozatměnislunečního pobytu u Neziderského jezera v Maďarsku a Rakousku. Ještě před přednáškou byla otevřena fotografická výstava Mariána Poláka a Filipa Jetmara s názvem „Ve stínu ptačích křídel“. Tato výstavka asi 50-ti fotografií byla přístupná svitavské veřejnosti po celý měsíc říjen.

Závěrem nezbyvá než konstatovat potěšitelnou zvyšující se účast členů i veřejnosti na ptačích festivalech (letos celkem 39 osob) a poděkovat všem zainteresovaným (v textu uvedeným) členům našeho Rybáku za přípravu a realizaci letošního 4.ročníku Světového festivalu ptactva.

Jiří Mach

* * * * *

KONIPAS LUČNÍ

Konipásku, konipásku,
kam si hopsáš na procházku ?
U potoka na palouku
ulovím si něco brouků.

Pak už musím bez muziky
letět zpátky do Afriky.
Pošeptnem ti do ouška:
pozdravuj tam černouška !

* * * * *

Zprávy z úřadů.

Odbor životního prostředí MěÚ Svitavy.

* OŽP nás pozval na terénní jednání k problematice stížnosti občanů ulice Revoluční ve Svitavách na hojný výskyt a „obtěžování“ netopýrů ve větracích otvorech podstřeší domu. Na jednání byl na náš popud pozván pan Urbánek z Litomyšle. Po prodiskutování záležitosti z pohledu obyvatele domu a pohledu ochránců netopýrů, byl dohodnut nutný prvotní krok pro řešení problematiky - určení druhu netopýra v příštím roce.

Odbor výstavby a územního plánování MěÚ Svitavy.

* OVaÚP nás informoval o zahájení správního řízení ke stavebním úpravám objektu budoucího Finančního úřadu ve Svitavách. Naše připomínky ohledně nebezpečnosti zrcadlových skel pro městské ptactvo budeme uplatňovat do 30. srpna.

* OVaÚP nás informoval o zahájeném územním řízení o umístění elektrického vysokonapěťového vedení v obci Opatovec-Nový Valdek.

* OVaÚP nás informoval o zahájeném řízení ohledně výstavby kryté sportovní haly na území „Střelnice“ (Pražská ul.).

* OVaÚP rozhodl o povolení stavby - rozšíření a úprava vodovodní sítě v lokalitě Kostelní luka a Vendolský kopec.

* OVaÚP rozhodl o zastavení územního řízení ve věci zřízení ochranného pásma heliportu na území Hasičského záchranného sboru ve Svitavách. HZS nesplnil požadavek úřadu, aby do 30. září předložil doplňkové doklady k ochrannému pásmu, ke kterému naše organizace, České dráhy a Stavební správa v Praze vznášely připomínky. Nyní bude tedy provoz heliportu pouze denní s nedodržením bezpečnosti letového provozu a potencionálním nebezpečím výstavby v okolí heliportu.

* OVaÚP nám oznámil zahájení územního řízení k výstavbě poldru č. 2 nad Opatovem.

Referát životního prostředí OkÚ Svitavy.

* RŽP poskytlo částku 800,- Kč za mapování hnízdišť kavky obecné ve Svitavách.

* RŽP nás informoval o zahájení vodoprávního řízení o stavebních úpravách rybníka Pachovský v Jedlové. Změny se týkají přisypání a úpravy koruny hráze, zřízení obtokové strouhy a rozšíření vodní plochy o 2,22 ha.

* Na základě podnětu naší ZO zahájit správní řízení o zákazu rušivé činnosti (provoz plavidel) na rybnících Nový, Hvězda u Opatova a Dolní ve Svitavách, rozhodl RŽP o ústním jednání dne 6. září v budově Okresního úřadu Svitavy. 24. září pak RŽP vydal rozhodnutí o zákazu rušivé činnosti (viz. Z činnosti ZO).

* RŽP nás pozval na kolaudaci rybníka Lesní v Jedlové. Vzhledem k času a termínu (pátek v 9.00 hodin se naše organizace kolaudace neúčastnila).

* RŽP nás informoval o uskutečnění kolaudačního řízení rybníku Horní ve Svitavách dne 14.10.

* RŽP zahájil vodoprávní řízení o úpravě toku Třebovky v horní části obce Koclířov.

* RŽP nás informoval o zahájeném vodoprávním řízení - úprava koryta Třebovky - výstavba poldru č. 2 nad Opatovem.

Bude se konat.

* Přibližně v polovině listopadu by měli členové ZO instalovat berličky především pro dravce, kteří budou vyhledávat v zimním období potravu na polích a loukách v okolí rybníků Dolní ve Svitavách a u opatovských rybníků Nový a Hvězda.

* 27. listopadu proběhne schůze Východočeské pobočky České společnosti ornitologické při Východočeském muzeu v Pardubicích.

* Od listopadu do února se budeme snažit dostat do „spárů“ pana Urbánka, u kterého bychom chtěli shlédnout jistě poučné videopořady o opeřencích.

* Do Pouzdřan a na Věstonickou nádrž Nových Mlýnů se vydáme s největší pravděpodobností tentokrát až v měsíci lednu nebo počátkem února.

* Výroční členská schůze ZO se bude konat v druhé polovině ledna roku 2000.

* V době "jarních" školních prázdnin (7.-11.2.) chystá pro zájemce ze všech stran J.Mach exkurzi na zimující druhy ptactva na pražské Vltavě, spojenou s návštěvou centra města nebo s případnou výstavou.

O všech nyní termínově nevyjasněných akcích budeme včas členy ZO a zájemce informovat !!!

Z ornitologické historie.

(zpracoval Jiří Mach)

O letních prázdninách jsem zahájil intenzivní pátrání po osobách, které působili ve Svitavách jako aktivní myslivci, ochránci přírody nebo ornitologové. Mojí snahou bylo získat od těchto osob ornitologická pozorování a údaje, které by vyplnily velkou „mezeru“ v databázi výskytu ptactva na Svitavsku. Z dřívějších dob (zvláště studiem odborné literatury a kontaktem s ornitology svitavského okresu) jsem znal jména Vojtěch Sajdl a František Šváb. Dověděl jsem se, že to byli pánové, kteří se nejintenzivněji zabývali nejen ornitologií svitavských rybníků v letech poválečných (pan Sajdl pak do roku 1968). Od pana Švába ml. jsem získal zřejmě přípravu jeho otce na přednášku o ptácích, kde byly podchyceny některé jeho zajímavé kroužkovací výskyty a pak to byl dopis pana Sajdla, ve kterém líčí zážitky ze setkání s ptáky v dubnu roku 1963. Dopis přináším v jeho celém původním znění. My si jen můžeme postesknout při představě tehdy zde se vyskytujících nebo hnízdících ptačích druhů. V textu pak uvádím v závorkách některé dnes odlišné české názvy ptáků.

„Dubnová procházka pana V.Sajdla v roce 1963“ (dopis panu F.Švábovi)

Během více než 18 let pozoroval jsem bedlivě a seznal zevrubně skoro všechn opeřený svět svého působiště-Svitavy. Krajina okolí našeho města je ohraničena na západě Javornickým hřbetem, již se táhne od České Třebové až skoro k Poličce. Na hřebeni se rozkládají prostorné lesy s nimiž střídají se i četné louky. Na východě jsou to lesy bukové, které se rozkládají po hřebeni za Koclířovem tzv. Hřebeč. Od severu k jihu se táhne Svitavská kotlina, která je vroubena několika rybníky. Tato kotlina je tažní drahou jak jarní tak podzimní všech druhů ptáků. Ač tato kotlina kolkoolem ohraničená je vrchy, má přece chladné podnebí a to hlavně pro svoji vyšší polohu. Údolím od Javorníka teče říčka Svitava, která napájí oba Svitavské rybníky, Koupaliště a Nový rybník .Dále k Opatovu jsou to rybníky Valdecký, Opatovecký, v Opatově Vidlák, Černý rybník, Nový rybník a hlavně Hvězda a Nový rybník.

Mezi poli na mnoha větrolamech a podle cest u silnice jsou stromořadí javoru, lip a klenů, z nichž mnohé jsou duté a staré. Na pokraji lesů, na mezích a plotech jsou rozmanité ruiny, zamilovaná místočka zvláště pro druhy rozličných podkřovek. Mnohá pole a luka jsou vlhká a ta poskytují vhodných míst ku hnízdění a hledání potravy různým druhům bahňáků. A jako rozmanitý je povrch země, tak rozličné jsou ptačí druhy, kteří v kraji tomto obývají. Zvláště příjemná a pro ucho ornithologa zajímavá je jarní procházka po říčce Svitavě k rybníku Novému a Koupališti, okolo lesa k Jasanské špici, dále k Lačnovskému rybníčku do lesa a dále kolem lesa k Valdeku a silnici ke Koclířovu, kolem lesa až na silnici, která se vine od Moravské Třebové ke Svitavům. Kolik tu rozmanitých hlásek ptačích plyne z hrdélek všelijakých těch zpěváčků. Taková dlouhá ranní procházka za opravdu pěkného dubnového dne je vzácným požítkem. Velmi nápadným zjevem v přírodě v dubnu je důkladná změna naší ptačí fauny. Spousta našich u nás usedlých ptáků začíná pomýšlet na přípravu hnízda a rodiny, ti naši zimní hosté, kteří k nám zalétli od severu, vracejí se domů a přilétá plno stěhovavých ptáčků z jihu.

Proto pojďte se mnou na několik dubnových vycházek za našimi opeřenci, tou známou cestou okolo Svitavy k rybníkům a k Valdeku dále ke Koclířovu a domů do Svitav. Začneme kolem říčky u Tosu. Zde vidíme konipasy horské a bílé, též někdy ledňáčka. Přijdeme k Novému rybníku. Nový rybník byl letos ve výhodě že byl v březnu napuštěn a ostatní rybníky byly ještě začátkem dubna zamrzlé. Proto se zde zastavovaly v dubnu druhy, které se vyhýbají rušnějším místům. V prvním místě je to kormorán, morčák velký a prostřední, z kachen hvízdák, ostralky a kopřivky. Zato poláci velcí, čírky modré a březňachky se již starají stavbou domácího krbu. Letos poprvé se zde uhnízdil párek lžičáků. Též jsou zde už doma roháč velký (potápka roháč), černokrký (potápka černokrká) a potápka malá. Na naši lysku bych zapomněl neb je jedna z nejhohnějších vodních opeřenců. Z večera kvikají slípky vodní (slípka zelenonohá) hvízdají chřástali vodní a kropenatí. Hned jak přijdeme k rybníku uvítají nás rackové a čejky. Čejky už sedí na vajíčkách, proto

nás obletují a pronikavě křičí kvíky, kvíky. Jdem li kolem zahrádek po hrázi vyletují písíci, nějaký vodouš bahenní, též někdy i šedý. Šedý vodouš už nás zdaleka vidí a hlásí se svým typickým flétnovým hlasem. Hláskem sik, sik, sik upozorní nás malý ptáček linduška luční. V rákosinách mezi Koupalištěm a Novým rybníkem se rozkládá velká plocha rákosin. V rákosinách uvidíme v dubnu sýkořici vousatou, moudivláčka, modráčka (slavík modráček) a strnada rákosního. Za to nad vodou už létají vlaštovky. Koncem dubna už i s jiříčkou a břehulí. V rákosinách poletují rákosníci velcí, menší (proužkování) a obecní. V keřích podle hráze uvidíme pěnici popelavou (p.hnědokřídla) i podkřovní a modrou (pěvuška modrá).

Koupaliště ke konci dubna vypustili takže zastihneme na bahně kulíky říční a písečné, též nějakého jespáka. Od Koupaliště jdem cestou kolem lesa. Hned za Koupalištěm u Halvového lesa vždy v dubnu potkávám našeho nejhezčího opeřence a to dudka. Cestou k Jasanské špici slyšíme lindušku lesní, budníčka malého svým hlasem cilp calp, budníčka většího, rehka zahradního a lejska černohlavého. O drozdech a brávnících pomlčím neb tyto opeřenci k nám přilétnou už v březnu. Přejdeme li brzo ráno k Jasanské špici, uslyšíme houkání holuba hřivnáče a jeho pleskavé vyletování z korun smrků. V houštinách uslyšíme pěnici slavíkovou a černohlavou. Když si vyjdeme v květnu už zas uvidíme a uslyšíme jiné opeřence a to třeba kukačku, žluvu, ťuhýka, křepelku a sedmihláska.

Zůstal jsem v těchto pár řádku na naši půdě a nevzdalil jsem se z nejbližšího okolí svého bydliště Svitav. Její líbezná, byť s -jak v okolí města jinak nejde - hordami výletníků, nepochopivších pravých požitků z přírody, pustošené okolí je podceňováno z pouhé neznalosti. Ale požitku z přírody nenalezne toužící na zaprášené silnici v drnčícím automobilu, nýbrž na dobrých nohách s dobrými svaly na pěší túře po pěšinách a souvratích.

Nyní vybírám z textu pro přednášku o ptácích pana Františka Švába :

...A teď z ptáků, které byli zde okroužkováni a chyceni. Chřástal polní zde ve Svitavách okroužkovaný, byl chycen za měsíc v Itálii, čáp chycen v Africe, rackové v Rakousku a Francii. Zde byli uloveni lyska a kachna divoká z Francie, křepelky nalezeny kroužkované v Itálii. Letos byl uloven havran v Opatově dne 25/II a byl okroužkovaný kroužkem č.17 265 MaryTexas.

.....

Další příspěvek jsem „ulovil“ ve sborníku BOROVIČKA (Chyba M. a kol.,1998), vydaném k 650-ti letému výročí založení obce. Údaje o výskytu zdejšího ptactva jsou bez autorství a také bohužel bez udání let (patrně přelom 19.-20.století ?) -jedná se o rukopis z obecní kroniky. Zde zaznamenané druhy ptáků : káně lesní, káně rousná, krahujec obecný, jestřáb lesní, ostříž lesní, poštolka obecná, občas i orlovec říční, výr velký, kalous ušatý, syček obecný, sova pálená, datel černý, žluna zelená, strakapoud malý a velký, kukačka obecná, lelek lesní, rorýs obecný, koroptev polní, křepelka polní, tetřev, chřástal, čejka, sluka lesní, holub doupač, ledňáček říční, žluva hajní, sojka, straka, vrána, havran, ťuhýk, chocholouš a slavík.

Opět si můžeme pouze povzdechnout a jen snít o pestrosti tehdejší avifauny !

.....

Zřejmě doposud nejvýznamnější ornitologická data, která se mi podařila získat, jsou zápisky pana V.Sajdla z let 1954-1968 o výskytu či případném zástřelu ptactva především v oblasti Moravského Lačnova, rybníků „Koupaliště“ a „Nový“, rybníku ve Valdeku (nejspíš r.Pařez) nebo polí u Koclířova. Druhou částí dat je soupis druhů ptáků ze známé sbírky preparovaných druhů panem Sajdlem (druhy ptáků převážně z let 40.-60.). V soupisu jsou však některé nejasnosti, kvůli kterým se obracím na pana Sitka (Muzeum Komenského v Přerově), který sbírku od syna -pana Miroslava Sajdla v roce 1973 přebíral. Přesto už nyní mohu směle prohlásit, že jsem „objevil“ řadu nových (a troufám si tvrdit i některých doposud nikde nepublikovaných) ornitologických zpráv, „nové“ druhy ptáků pro svitavské rybníky, okolí Svitav nebo některá data, která budou novinkou i pro opatovské rybníky či snad i pro pana Urbánka ! Kdo z nás například ví o výskytu kosa horského, mandelíka hajního, lindušek horské, rudokrké a úhorní, volavky červené, jespáka rezavého, ústříčnicka velkého, kameňáčka pestrého, kulíka zlatého a hnědého, chalupy malé, orla křiklavého, dytíka úhorního, motáka lužního, dřemlíka tundrového nebo poštolky rudonohé v oblasti Svitav ?

Sami nyní tušíte, jak jsem asi „hltal“ řádky v sešitech, které mi pan Miroslav Sajdl laskavě zapůjčil. Nyní se s vámi podělím o část dopisu pana V.Sajdla RNDr.Černému, ve kterém popisuje výskyt písily čáponohé na svitavských rybnících : ... V roce 1958 byly oba rybníky vypuštěny, protože se opravovaly. Rybáři mě upozornili, že na nich po bahně létá asi 20 malých čápů. 20.května 1958 jsem viděl pár písil chodit po ostrůvku. Při průzkumu ostrůvku jsem našel jejich hnízdo se čtyřmi tmavě skvrnitými

vajíčky hruškovitého tvaru. Můj záměr nález vajíček řádně zdokumentovat pokazil vytrvalý déšť, který trval dva dny. Vlivem deště stoupla voda natolik, že zatopila celý ostrůvek i s hnízdem a vejce byla odplavena... Pan M.Sajdl dodává : 4.6.1958 byla samice přinesena otci k preparaci .Údajně byla nalezená s přeraženými nohama a 7.6. 1958 by nalezen samec, pravděpodobně zastřelený. Při šetření otec střelce nezjistil.

Závěrem doufám, že všechny tyto a další podrobnější údaje budou využity zvláště pro ornitologické publikace o ptácích Svitav a okresu Svitavy.

Zážitky a postřehy z terénu.

Nocování špačků na Dolním rybníku.

Při loňském pravidelném pohybu u Dolního rybníka ve Svitavách jsem měl možnost pozorovat zdejší hejna nocujících špačků v rákosinách. Jednou jsem napočítal asi 13.000 špačků, což mě poměrně překvapilo. Řekl jsem si, že si v letošním pozdním létě na špačky počínám s větší pozorností.

Hned při první „větší“ návštěvě zaměřené na špačky jsem zjistil, jak zajímavé jsou všechny okolnosti i průběh celého přiletu na nocoviště. Do doby uzávěrky tohoto čísla KonSterny jsem měl k dispozici výsledky čtyř podvečerů - 3x v září a jednou v říjnu. Nutno poznamenat, že každý sledovaný den byl průběh přiletu na Dolní rybník jiný a dochází v průběhu celého období nocování (červenec-listopad ?) k řadě změnám. Své výsledky uvádím jen jako sondu do jistě zajímavého způsobu chování a života špačků. Byl jsem proto rád, když si jedna ze studentek gymnázia vybrala toto téma pro práci v rámci středoškolské odborné činnosti. V příštím roce bude sledovat nocoviště na Novém rybníce u Opatova!

Nyní již ke zjištěným údajům:

Průměrný čas prvního dosedání do rákosu : 45 minut před západem Slunce.

Průměrná největší frekvence při dosedání : 9 minut.

Největší hejno : 1600 ex.

Průměrný počet skupin : 25.

Průměrný počet na hejno : 175 ex.

Směr přiletu : z jihu 56%, z jihovýchodu 33% a z východu 11%.

Průměrný poslední přilet na nocoviště: 12 a půl minuty před západem Slunce.

Průměrný časový úsek dosedání do rákosu: 39 minut.

Průměrný počet zjištěných nocujících špačků : 4723 ex.

Špačci si pro nocování vybírají v drtivé většině centrální část rákosin a do deseti minut po západu Slunce utichá jejich štěbetání.

Jistě vás zajímá, jak se dají špačci počítat při jejich rychlém letu a poměrně velkém počtu v hejnech. Já jsem si několik hejn vyfotil, spočítal orientačně (jako v terénu při sčítání) a pak spočítal přesně. Zjištěná odchylka je 30-50%. Lépe řečeno v terénu vzniká poměrně velké podhodnocování počtů, jehož rozsah může být u sčítatelů individuální.

Jen pro zajímavost uvádím ,že při jednom pozorovacím slunném dni jsem během hodiny a půl zaznamenal kromě špačků a jiných ptáků také 6 dopravních letadel ve směru jihovýchod a stejný počet ve směru severozápad. V témže dni pak přeletovali nízko nad rybníkem s několika špačky i jespáci obecní.

Jiří Mach

Co mi pije na podzim krev ?

Již od září mi každou sobotu stoupne hladina adrenalinu v krvi, neboť se týden co týden vztekám nad výstřely lovců kachen, tj. myslivců a většinou i neregistrovaných nimrodů. Protože máme chalupu přímo u rybníka Vidlák, padají nám při (nejen) sobotních honech broky na střechu nebo dokonce na hlavu. Náš pes se celý klepe jsa zalezlý v neuvěřitelně malých dírách uvnitř baráku a já jen bezmocně sleduji početní přesilu foťů nad kachnami. Najít po honu nedohledanou kachnu nebo být svědkem scény, jak raněná

kachna padá na hladinu, načež se pomalu utopí, není nic tak vzácného. Ať se na mě Božena Němcová a jí podobní autoři pohádek nezlobí, ale stavět do rolí kladných hrdinů a zachránců Červených Karkulek myslivce je pěkná pitomost. Možná někdo namítne, že jsem proti myslivcům příliš zaujatý, ale koho po páté hodině ráno vzbudí neutichající hluk brokových pušek, bude jistě spílat se mnou! A navíc, jak v té tmě (ať už ráno nebo večer) a nebo v naprosté mlze může lovec poznat, zda nestřílí po některém chráněném druhu ptáka? Za takových podmínek to nepozná ani ornitolog s dalekohledem! Ačkoli ono zůstává otázkou, jestli střelec vůbec jednotlivé druhy zná a jestli vůbec tuší, které druhy jsou chráněné či hájené, jestli má ponětí o existenci zákona o myslivosti a zákona o ochraně přírody a krajiny... Zajímalo by mě, proč toto není při vydávání loveckých lístků prověřováno a také by mě zajímalo, kolik bouchalů ten lovecký lístek vlastní.

Jsem zvědav, kolik chráněných druhů ptáků se objeví ve výčtu ulovené zvěře, který jsou myslivci povinni zpracovat pro RŽP OkÚ, a zda se tam objeví i čírky obecné (min. 2 kusy) a kopřivky obecné (min. 2 kusy), které byly podle svědectví p. Berana uloveny na Novém rybníce 4. září 1999. Připomínám, že oba druhy jsou zvláště chráněny zákonem o ochraně přírody a krajiny a celoročně hájeny i podle zákona o myslivosti.

A ještě malou úvahu. Zamysleli jste se už někdy nad tím, proč myslivci vlastně loví zvěř? Že kvůli obživě? To je hloupost, vždyť potravin včetně masa dnes máme nadbytek a divočina je navíc vždy dražší (a to i pro myslivce), vzhledem k vysoké ceně nábojů a dalším nákladům, navíc ulovené kachny jsou plné broků. Není snad jednodušší si kachny (třeba i divoké) vypěstovat někde na dvorku, než je vypouštět na rybník, kde se jich stejně většina neuloví? Vypouštěné kachny ke všemu v přírodě škodí, neboť z rybníků vytlačují ostatní opeřence a také se tak do přírody dostávají různě deformované kachny a mutanti, zejména co do zbarvení a velikosti ptáků. Tyto kachny bývají také velmi krotké a musí se pak všemožně pobízet, aby vzlétly, a lovec tak na ně mohl vypálit.

Loví tedy myslivci zvěř proto, aby regulovali stavy zvěře a zabránili případnému přemnožení? Taky blbost! Proč by potom tuto zvěř uměle vysazovali (kachny, bažanty, některou spárkatou zvěř) a dokonce přikrmovali, a proč by na potkání vraždili jejich přirozené nepřátele (jestřáby, lišky, kuny,...)? Napadá mě jen jedno vysvětlení. Střílení na živý terč je pouhá krutá a krvavá zábava sloužící k ukojení primitivních pudů primitivních lidských samců, hraní si na pány tvorstva těch lidí, kteří v životě příliš mnoho nedosáhli a prostředek neschopných manželů jak se zbavit mindráků z podřízenosti manželce (mimochodem, během honů se pravidelně a zřejmě ve velkém, konzumuje tvrdý alkohol). A co kdyby se v některém lovcovi přece jen hnulo svědomí? Na to si myslivci už vytvořili jistou psychologickou obranu, která může být vcelku účinná. Jde například o jejich mluvu. Když myslivec zastřelí psa, tak pro něho ten pes nezemřel, ale „zhasnul“, z tlamy mu taky neteče krev, ale „barva“ a ... a podle mě ho nezastřelil člověk, ale barbar!

Filip Jetmar

Dovětek Milana Janouška:

Na rybníku Žabakor (okr. Mladá Boleslav), který je mimochodem přírodní rezervací kvůli ochraně ptáků, byl vydán úplný zákaz lovu pernaté zvěře (ptáků), a to nikoli pro známý případ postřelení orla mořského, ale z důvodu výskytu mnoha chráněných ptačích druhů, které by tak při případných honech mohly být zasaženy a rušeny. Neměl by RŽP OkÚ Svitavy postupovat stejně, přinejmenším v případech rybníků Nový, Hvězda a Dolní?

Nový typ elektrického vedení a ptáci.

Při letním pobytu v Borové-Svaté Kateřině jsem si všiml nových sloupů elektrického vedení, které zde byly v letošním roce instalovány při přetrasování vedení proudu. Neušla mi na první pohled drobná změna v postavení a uspořádání izolátorů na vedoucí liště. Zamyslel jsem se nad tím, co tato změna vyvolá v souvislosti s nebezpečím el. sloupů pro naše ptactvo (především dravce).

Snad každý si při pohledu na novou konstrukci (viz obrázek) uvědomí, že vzdálenost drátů nízkonapětového vedení je nyní delší, zvláště když dva nebo tři dráty jsou vedeny ve spodní rovině. Existuje několik variant (vedoucí konstrukce je skutečně variabilní) provedení podle počtu vedených drátů. Zde usedající káňata nebo poštolky tedy snad nebudou již tolik ohrožována na smrti vlivem el. proudu. Toto však prokáže až praktická dlouhodobější zkušenost.

Mírným negativem nových sloupů je zrušení jedné z nik sýkor koňader a modřinek, které při umělohmotném uzavření vrcholu sloupů ztrácejí poměrně netradiční hnízdiště, se kterým jsem se zrovna v těchto místech setkával. Doufejme, že sýkory vyhledají nové hnízdní možnosti, a třeba nás překvapí novým přizpůsobením v přírodě a krajině.

Třeboňsko, aneb zeměpisec mezi ornitology.

Ve dnech 23. a 24. října se mi podařilo se skupinou nadějných biologů z Přírodovědecké fakulty UK navštívit terénní stanici ČSO u rybníka Velký Tisý v CHKO a BR Třeboňsko. Základna tato se nachází na území význačné ornitologické rezervace Velký a Malý Tisý (chráněné též Ramsarskou smlouvou o ochraně mokřadů), v bezprostřední blízkosti hráze většího z rybníků. Během mé návštěvy byla stanice obstojně podmáčena chladnými vodami Velkého Tisého, za což jsou ornitologové vděční p. Pulcovi, pánovi sádek a vodních stavů v širém okolí.

K chatě jsem se přiblížil až v pozdních hodinách deštivé sobotní noci, jelikož tuto stanici mohou užívat pouze členové České společnosti ornitologické a já se doposud žádné podobné instituci nezaprodal. Nicméně tuto skutečnost již přítomní ornitologové nezjistili a vřele mne přijali mezi sebe, téměř jako sobě rovného. Před ulehnutím obdivuji vybavení stanice, obzvláště mě uchvacují některé vybrané cizojazyčné tituly bohaté ptáčnické knihovny či obrovitý monokulár s kvalitním stativem.

Ráno již nemohu samým vzrušením dospat, ještě za tmy balím něco fototechniky a věrný dalekohled TENTO 10x50, původem z kasáren v Květné, a v nekřesťanskou hodinu 8:30 vyrážíme na zřejmě obvyklou trasu po hrázi Velkého Tisého, mezi loukami a rákosinami k rybníčkům Velký a Malý Dubovec a Velký a Malý Panenský. Leč počasí z rána nepřeje, skrz mlhu hustou tak, že by se dala krájet, není vidět zhora nic. Kolem jedenácté se však mlha rozpouští, Sluníčko zazáří a my se můžeme kochat krásou rozličných druhů vodního ptactva.

Kromě běžných druhů kachen jsem snad poprvé v životě spatřil lžičáka pestrého a hohola severního, ptáka podivně plachého. Jinak je tu spousta čírek, kopřivek, poláků a volavek, bohužel popelavých. Úplně bez sebe jsem z ledňáčka, který mi tu přelétá přímo před nosem, jelikož jsem jej dosud viděl jen vycpaného.

Po vydatném obědě kolegové roztahují něco sítí, jeden u nich zůstává na vartě a zbylých pět ptáčníků plus já se cpe do zánovního fiátku, v němž se přemísťujeme na vzdálenější polovypuštěný rybník Dvořiště. Cestou se zastavujeme na hrázi rybníka Koclířov, abychom vyměnili zahuštěný vzduch v automobilu a prozkoumali ptačí osazenstvo na ostrůvku poblíže hráze. Hemží se to tam kormorány, čírkami, poláky, čekkami a husami velkými. Na Dvořišti je pendrek. Vylezli jsme na hrázi a skupinky několika opeřenců jsou přesně na opačné straně. Hrdinské nápady obejít pátý největší rybník naší vlasti hodně rychle rozpráší krutý vítr severák a výhruzná sněhová mračna na obzoru. Teplo stanice jest věc nanejvýše příjemná pro zkůřelé tělo mladého ornitologa, pročez se urychleně ládujeme do vozidla a uchylujeme se zpět na základnu, kde se oddáváme úklidu, stolování a chvástání se „co kdy, kdo, kde viděl“.

Dušan Romportl

Lejsek malý (*Ficedula parva*) - nový druh avifauny okresu Svitavy.

Lejsek malý patří spolu s hýlem rudým k těm druhům ptákům, kteří se k nám ze svých zimovišť, ležících až v jižní a v jihovýchodní Asii (evropské populace v Indii), vrací nejpozději. Přiletá okolo poloviny měsíce května, ale také až v první dekádě června (Hudec et. al. 1983). Typickým hnízdním prostředím tohoto druhu jsou staré bučiny, méně často jiné typy listnatých či smíšených lesů. Podle ŠTASTNÉHO a kol. (1996) žije roztroušeně po celém území ČR většinou v závislosti na výše uvedených typech lesů. Hojněji se tudíž vyskytuje ve vyšších polohách a předhořích, ale lze jej zastihnout i v nížinách. Pro svůj nenápadný způsob života může unikat pozornosti.

Když jsem před 25 lety projížděl prvně z Koclířova přes Hřebeč dále na Moravskou Třebovou a viděl staré bučiny v okolí lupkových dolů ve svazích Hřebečovského hřbetu, říkal jsem si: tady musí být lejsek malý! Množství starých buků s dutinami po vypadlých větvích tvořilo na první pohled ideální hnízdní prostředí pro lejsky, které jsem znal z podobných typů lesů z tehdejší NDR. Přestože jsem se od té doby v Hřebečově ocitl vícekrát, nikdy to nebylo v době výskytu lejsků malých (vždy v polovině května). Až 6. června 1999 se podařilo spolu s Jirkou Vyskočilem při průzkumu obratlovců nové přírodní rezervace Rohová po předchozí sluchové průpravě lejsky malé objevit. A hned 3 samce. Prvního jsme objevili v blízkosti dolů hned vedle staré silnice do Moravské Třebové. Šlo o starého (nejméně 2 roky) samce, který velmi dobře reagoval i na provokaci přehráváním hlasu svého druhu magnetofonem a mít delší nahrávku mohl být i chycen do sítě. Stáří se dalo velmi pěkně poznat podle červeně zbarveného hrdla a hrudi. Tentýž samec nám po chvíli předvedl obranu teritoria proti dalšímu samci. Po té jsme už neměli s magnetofonem šanci na nějaký další úspěch a pokračovali jsme ve směru do Moravské Třebové. Hned pod doly jsme slyšeli dalšího samce, ale ten neopustil koruny vysokých buků. Na rozdíl od předchozího se zdržoval ve smíšeném porostu buků s koniferami. Další zaznamenané hlasové projevy se ukázaly být jen opakovanou reakcí 3 dříve

zjištěných jedinců. Po týdnu jsme pátrání po lejscích zopakovali, ale pro velmi nepříznivé počasí (mlha, déšť, silný vítr) se žádný úspěch nedostavil.

Lejsek malý tedy patří mezi nově zjištěné ptačí druhy okresu Svitavy a podle pozorovaných teritoriálních projevů je jeho hnízdění možné. Ve velmi nepřehledném a špatně schůdném prostředí Hřebečského hřbetu bude jeho další hledání nelehké.

Lubor Urbánek

Literatura : HUDEC K. a kol.,1983:Fauna ČSSR.Ptáci 3.Academia Praha.

ŠTASTNÝ K.,BEJČEK V.,HUDEC K.,1996 : Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 1985-1989.H&H.

* * * * *

LEDŇÁČEK

U potoka dobře znám
živý modrý drahokam.
To ledňáček u bystřiny
bystrým okem hlídá stíny.

Žbluňk a cách
a heleme se-
už si z vody rybku nese!
A pak zmizel.
Tůň zas dříme.
My tak lovit neumíme.

* * * * *

Na cestách.

Ptáci a zatmění Slunce u Neziderského jezera.

Ve dnech 9. až 13. srpna se naše trojice (Janoušek, Jetmar a Mach) vydala do oblasti, která je známá nejen ornitologům, ale i přírodovědcům celé Evropy. Naším cílem se stalo jediné evropské stepní jezero na hranicích Rakouska (kraj Burgenland) s Maďarskem.

Motivem cesty bylo obdivování ptactva Neziderského jezera a jeho okolí v termínu, kdy zde navíc proběhne úplné zatmění Slunce. (Původně jsme však chtěli zatmění pozorovat v okolí maďarského jezera Balaton, ale předpoklad nepřízně počasí a kilometry navíc nás přinutily změnit plány.)

Neziderské jezero je i pro nás opravdu „za humny“, protože leží asi 100 kilometrů jižně od moravského Mikulova. Hnízdí zde asi 140 druhů ptáků a zaznamenáno je tu 320 ptačích druhů. Ornitologicky atraktivní jsou především menší jezírka východně od samotného Nezideru a také okolní krajina typu známé maďarské pusty. My jsme ještě před překročením našich hranic nemohli opomenout návštěvu střední nádrže Nových Mlýnů. Zaznamenali jsme tu přítomnost některých zajímavých druhů bahňáků – kulíka písečného a bledého, vodouše šedé, tmavé, kropenaté a bahenní, kolihu velkou, jespáky křivozobé, obecné, bojovné, malé nebo šedé. Velkým zážitkem se pro nás však stalo pozorování jednoho rybáka černožobého, kterého jsme si mohli prohlédnout za dobrých podmínek. Tento druh rybáka se totiž u nás vyskytuje jen vzácně, což může dokladovat i fakt, že v 90. letech známe pouze 3 pozorování tohoto druhu v naší republice. Nakonec hodnocení naší výpravy jsme museli uznat, že nejlepším zážitkem z cesty do zahraničí bylo sledování právě rybáka černožobého na jižní Moravě. I to tak někdy bývá. Všichni si tak připisujeme pro nás nový druh opeřence pozorovaného ve volné přírodě.

Pak už míříme směrem k Neziderskému jezeru. Nutno ještě podotknout, že budeme přebývat v národním parku Neusiedler see-seewinkel na straně rakouské a prohlédneme rovněž část maďarskou, která je součástí národního parku Fertő-Hanság. V podvečer projíždíme Andau a Taden a toužíme po setkání s dropem velkým v rezervaci Waaser-Hanság jižněji od obou městeček. Naše očekávání se volně rozplývá a za povděk přijímáme sledování letícího motáka lužního. Není zřejmě vhodné období a tak z pozorovací věže, kterou obýváme s partou dánských ornitologických důchodců, se zaposloucháváme do hlasů kuněk žlutobříchých. Víc než ptáci tu rejdí a naši krev chtějí místní ovádi, kteří umí být opravdu

nepříjemní. Odjíždíme nocovat na maďarskou stranu, kde roje ovádů střídají neobvykle vytrvalí komáři. Navíc panuje nesnesitelné vedro a dusno, které pociťujeme i v době, kdy už ležíme ve stanu a jsme promočeni vlastním potem. Ráno pak jedeme ke známému „letovisku“ u Fertörákos, které leží u rakouských hranic na břehu Nezdiderského jezera. Netrpělivě vyhlížíme zdejší ptactvo, ale upoutává nás jen sedící racek bělohlavý a letící volavka červená. Daleko lepší zážitek je dopolední sprcha u pláže, protože teplota je stále dost nesnesitelná. Odtud jsme zamířili západním směrem přes město Sopron, odkud se vydáváme hledat blízkou část národního parku. Nacházíme však spíše lesnatou oblast, kde předmětem ochrany jsou asi lesní ptáci. Narážíme ale na plochy, kde žijí ještěrky zelené, kudlanky nábožné a celá řada teplomilného hmyzu. My se kocháme především pohledy na zeleně a hnědě zbarvené kudlanky, které tu číhají na kořist. V podvečer přijíždíme na východní pobřeží Nezideru, které je ještě na maďarské straně. Pokud by jste se někdy chystali navštívit jezero v maďarské části, doporučujeme jet pouze do těchto míst, které leží severně od města Sárrod (po silnici směr Fertőujlak). Tato oblast je součástí NP Fertő-tavi a krajina je zde prezentovaná pustou, rákosinami a menšími jezírky. Právě u nich jsou postavené pozorovatelné a my tu sledujeme například padesátisedmihlavé hejno kolih velkých, dva tenkozobce opačné, stovky hus a kachen nebo jednu chvíli při pohledu na okolí Nezideru až třicet volavek bílých. Rozhodli jsme se, že nedaleko odtud (za hranicemi NP) přespíme. Ještě předtím registrujeme zvuky, které se ozývají přes noc až do rána a připomínají nám střelbu při podzimních mysliveckých lovech.

Probouzíme se ve středu 11. srpna s napětím, protože tento den chceme pozorovat zatmění Slunce. Obloha nám však kazí náladu, zvláště když víme, že jsme v zóně totality, tedy v místech, kde má být úplně zakryt Měsícem. Jdeme vyčkávat na zdejší pozorovatelné. Počasí se začíná zlepšit, a tak kolem jedenácté se uchylujeme na jednu z pozorovatelů. Ta je v zápětí okupována skupinou asi třiceti osob, které prahnou po stejném zážitku. S netrpělivostí vyčkáujeme. Po půl dvanácté zjišťujeme, že Slunce se začíná překrývat. O půl jedné registrujeme mírný neklid hus a kachen a také již patrné šero. Filip odchází zatmění fotodokumentovat. Ve 12:47 pozorujeme letící stín a pak vychutnáváme asi minutové totální zatmění. Podle nás to proběhlo dosti rychle, přesto sledování zatmění bylo jistě neopakovatelným zážitkem.

A jak reagovala místní fauna? V průběhu zatmění nás začali štípat komáři, rackové vzlétli a zmateně kroužili nad vodou, volavky bílé rovněž odlétají, břehule a vlaštovky v menších hejnech prolétají směrem proti chodu stínu (do rákosin k nocování ?) a chvíli po ukončení zatmění přelétají hejna racků z míst, kde zatmění ještě probíhá. Připočteme-li k tomu ještě křik maďarských malých dětí, kterým rodiče zřejmě nemohli vysvětlit podstatu tohoto přírodního úkazu, bylo to všechno co jsme za tak krátkou dobu byli schopni zaregistrovat.

Hned po zatmění odjíždíme na rakouskou stranu Nezdiderského jezera, kde navštěvujeme menší jezírka východně od vlastní vodní plochy jezera. Jedny z nejlepších jezer pro pozorování ptáků se nám zdály jezírka Neubruchlacke (pisila čáponohá, tenkozobec opačný, bukač velký, břehouš černoocasý, stovky jespáků bojvných) a Stundlacke (asi 85 břehoušů černoocasých, nebo čtyři pisily). Hladina a bahna Stundlacke potvrzují, že ptáci nevyhledávají jenom jezera, která jsou součástí národního parku ! V okolí jezer a vinic přicházíme také na to, že ještě včera nám neznámé zvuky pocházejí z vinic, kde je vyluzují plašiče určené nejspíš hejnům špačků. Museli jsme konstatovat, že hledat místo k přespání ve větším stanu v rovinaté a bezlesé krajině je často úkol, kdy ztrácíme čas a peníze. Proto jsme se rozhodli přespát v kempu u městečka St.Andrä am Zick see. Kemp byl velmi dobře vybaven sociálním zařízením, sprchami a umývárnou, což jsme náležitě využili. Ráno jsme zjistili, že místní prostor u umyváren obývají syslové, a tak se pokoušíme o focení těchto čilých hlodavců. Pak už ale spěcháme zaplatit kempování. Stan, auto a tři osoby zde vyjdou na 234 ATS. Nyní už uháníme navštívit středisko známé ochranné organizace WWF, ale zde odcházíme s nepořízenou. Jedeme zkontrolovat ptáky na největším jezeru Lange lacke. Vidíme tu sice orla mořského, šest pisil čáponohých, 33 kolpíků bílých nebo volavky bílé, ale toto vyhlášené jezero zůstalo u nás daleko za očekáváním. Popojíždíme do Illmitz, kde objevujeme zcela nové informační středisko NP Neusiedler see-seewinkel. Procházíme téměř celý interiér, kde se nachází například fotografická výstava, přednáškové sály nebo studovna (zde tráví nejvíce času Filip a Milanem). Já mezitím objevuji v koutku s upomínkovými a propagačními předměty i velmi kvalitní novou odbornou knihu (Svensson*Grant*Mullarney*Zetterström). Jedná se o německy psaný obrazový atlas ptáků celé Evropy, severní Afriky a malé části Přední Asie. Asi hodinu přemýšlíme o její koupi. Nakonec ji Filip a já kupujeme (Milan zaváhal a knihu mu „vyfoukl“ jiný zájemce). Měl jsem pocit, že teď už žádné ptáky vidět nemusíme a ani se klukům na další jezera nechce. Jejich zrak se tolik upínal na novou knihu velké hodnoty (364 ATS). Nakonec přece jenom přijíždíme a vylézáme u jezera Zick lacke u Illmitz. Jsme mile překvapeni skladbou a počtem zdejších ptačích druhů! Rozhodně jsme potkali lokalitu, kde jsme byli nejvíce spokojeni. Jen ta vzdálenost od ptačích těl! Pozorujeme tu 24 pisil čáponohých, 16 kolpíků bílých, jespáky šedé, jespáky bojvné, vodouše tmavé, břehouše černoocasé, asi 80 tenkozobců opačných, kulíky mořské a hojný počet kachen, lžičáků, čírek a kopřivek. Pro velký úspěch se na noc vracíme do kempu v St.Andrä a k Zick lacke se vracíme v pátek ráno. Pak zkusíme navštívit biologickou stanici, ale bez velkého úspěchu se vydáváme k posledním jezírkům, které chceme ještě projít. Pátek 13. začal tím, že se Filipovi pokazil dalekohled bez

zjevné příčiny. Jezírka Oberstinkersee a Unterstinkersee nám pak neukázaly nic objektivního. Nálada se nám zpravila až při pohledu na 9 vln pestrých, které seděly na drátech el.vedení nedaleko jezer. Nabíráme směr Podesdorf, který leží při východním břehu Nezideru. Také zde registrujeme volavky stříbřité. Pak si ale nešťastný pátek vybírá svoji daň. Při cestě do Podesdorfu se nám začínají hlásit brzdy pravého předního kola. Skřípání a plechový zvuk nevěstí nic dobrého. Pokoušíme se o opravu, ale auto se nám nedaří dát ani na hever. Milan s Filipem se pokouší dojít pro pomoc. Kontaktují místní policii a dozvídají se od ochotných oslovených domorodců, že všechny autoopravny otevírají až v pondělí! To je pro nás doslova šok, zvláště po tom, co majitel auta nám telefonicky sděluje, že odtah pro nás pošle pouze v případě, že ho zaplatíme. Skvělé vyhlídky! Vše vidíme černě. Nakonec s vědomím, že jsme jeli po oblázkové cestě, jsem se pokusil důkladně prohlédnout mechanismus brzd, jestli tak nějaký kamínek nezaskočil a my bychom ho mohli vytáhnout. Úkol se zdá v tu chvíli marným. Najednou jsem zalovil pod kolo a jako naprostý „auto-motolaik“ vytahuji drobný křemen, který z pod brzd vypadl. Okamžik napětí při rozjezdu auta a pak jen radost a úsměvy na tváři. Zdálo se, že to byla poslední peripetie třináctého pátku, ale přejetí železničního přejezdu na červenou, kontrola rakouských policistů u obchodního domu Billa a několik kilometrů s rozsvícenou kontrolku na benzín, byly důkazem jasně převahy „vyšších sil“. Noc jsme už přečkali v kempu u nádrží Nové Mlýny v Pasohlávkách a vzpomínali na „zlaté chvíle“ v kempu v Rakousku. Ráno jsme se okamžitě vydali zkontrolovat Věstonickou nádrž. Potěšení jsme byli především čtrnácti druhy bahňáků, ale také tím, že se nám poslední den naší výpravy už nic nestalo.

Nakonec jsme konstatovali spokojenost s průběhem a zážitky z cest a vyslovili jsme myšlenku, že by nebylo vůbec marné projet atraktivní rakouská jezírka u Nezideru někdy v měsíci květnu. Takže příště : drope nebo mandelíku - našim zrakům neuniknete !

Jiří Mach

Putovní tábor po Oravských Beskydech

(Přinášíme 1.část dvoudílného vyprávění prožitků členů TOM Zálesáci, kteří se pod vedením Mariána Poláka zúčastnili putovního tábora. Text pochází z kroniky Zálesáků a není záměrně upraven. Autorem je Dan Veselý-student svitavského gymnázia).

1.část

V červenci, konkrétně od 12. do 19. se uskutečnil narychlo zorganizovaný putovní tábor po Oravských Beskydách. Pro osoby se sníženou znalostí zeměpisu podotýkám, že výše zmíněné pohoří leží na Slovensku, tedy v „zahraničí“. Ač jsme se snažili udělat této akci co největší reklamu, účast byla vysoce nízká. Termín odjezdu byl totiž stanoven asi 14 dní předem, a to už se zájemci jen velmi těžko shání. Navíc 1/2 oslovených přiznala svoji lenost, 2. 1/2 už tak upřímná nebyla, ti se vymlouvali na všechno možný okolo. Teď již ale mohu směle prohlásit, že udělali obrovskou chybu.

Jak jsem již uvedl, účast byla nic moc, přesněji řečeno, zúčastnilo se 5 osob : Petra Chlupová, Marián Polák + David Kosek, Honza Šauer a Dan Veselý. Jo a taky s námi byl jeden imaginární zálesák Ondřej Konrád. To však pouze kvůli hromadní jízdence ve vlaku, abychom cestovali levněji.

1.den (pondělí):

První den začal sejítím se ve vlaku na svitavském nádraží na Českou Třebovou, kterýžto vyjel zcela přesně dle platného jízdního řádu v 8.26 a „ňáký drobný“. Ve Třebové jsme přesedli na rychlík do Žiliny, kamžto jsme dorazili kolem 15-té hodiny a ihned velice šikovně využili doby asi dvou hodin, která zbývala do odjezdu vlaku směr Dolný Kubín. Zřejmě jste teď zvědaví, jak jsme ten čas využili. No, že jste to vy, tak to prozradím. Já, Džony a Kosák jsme totiž vášnivými sběrateli pivních tácků a Žilina, to byl pro nás úplný ráj. Za hodinu a něco jsme „přemístili“ šest různých druhů tácků, jmenovitě tyto : Zlatý Bažant, Corgoň, Stein, Šariš, Tatran a Smádný Mních; kusů celkem dvacet. Ze Žiliny jsme se tedy přesouvali do Dolného Kubína – nejhlednějšího města s nejhezčím výhledem. My jsme si zvykli nazývat toto okresní město panelovým rájem. Proč? Protože dobré 2/3 zástavby jsou tvořeny králíkárnami ze 70.let, i nám dobře známými tzv. paneláky. Proto jsme se zde také příliš nezdržovali. Pouze v jedné nejmenované pivárně jsme se občerstvili, znárodnili tři tácky a doplnily zásoby pitné vody na tamním WC. A pak už rychle pryč. Poměrně svižným krokem jsme se asi za 3/4 hodiny dostali na kopec nad město, kde jsme plánovali první noc přespat. Jak bylo naplánováno, tak se i stalo. Vzhledem k tomu, že se již začalo stmívat, jsme hned na první louce u lesa postavili stany. Všichni jsme byli zmoženi dlouhou cestou vlakem, a proto jsme si pouze rychle na ohni něco uklonili a únavou padli do stanu.

2.den (úterý):

Druhý den jsme se vzbudili a ze spacáků vylezli asi tak kolem 10-té hodiny. Sotva jsme dokončili snídani v trávě, prohnalo se kolem nás stádo 400 ovcí i s ovčáckým psem a „paní bačovou“. Ta nás pozvala do své nedaleko stojící salaše na ochutnávku ovčích produktů. Představa chutného ovčího sýra nás popoháněla a stan jsme složili ve druhém nejrychlejším čase za celý tábor. K salaši jsme se dostali poměrně snadno - stačilo jít po ovčím trusu. Po půl hodině cesty se před námi objevila maringotka a několik přístřešků, a to byla ta salaš (to víte, doba mobilních telefonů si žádá i mobilní salaše). Přišli jsme tak trochu v nepravou chvíli, ovce se napásly a právě byly dojeny. Nám to ale nevadilo. Usedli jsme venku ke stolu a čekání si krátili karetními hrami - mariášem (ten jsme Mariána a Petru stihli naučit cestou ve vlaku) a tornádem (upravená verze „cinknutého listí“). Marián s námi tentokrát nehrál, ochomejtal se kolem stáda a tvářil se, že pomáhá, to abychom si to pohoštění zasloužili. Když byly ovce podojeny, paní bačová nám podala k ochutnání ovčí sýr a žinčicu. Na obojím jsme si moc pochutnali. Odtud už naše kroky směřovaly opravdu do hor. Po turistických značkách jsme se dostali až na Kubínskou holu (1346 m n.m.). Prožívali jsme však něco podobného jako vojáci za války ve Vietnamu (akorát na nás neútočila žádná letadla, ale pouze dotěrný hmyz). Drali jsme se hustou džunglí, zapadali do bahna, a to vše v úmorném vedru. Tato oblast zřejmě turisty příliš vyhledávána není. Asi tak v půli kopce se nám naskytlo vidět nedaleko v údolí velkou duhu. Těsně před vrcholem se naše výprava ještě zastavila na Chatě na Kubínskej holi. Zde jsme se postarali o dodržení pitného režimu a pozřeli něco málo masitého. Někteří z nás zde ještě stihli napsat pár pohledů svým nejbližším. Na vrchol Kubínské hole jsme vystoupili až navečer. V plánu jsem měli sice zdolat i o padesát metrů vyšší Minčol, ale z časových důvodů jsme se těch padesáti metrů navíc vzdali a vydali se po hřebenové turistické značce ku Oravě. Daleko jsme ten den již nedošli, neboť cesta byla obrostlá keříky borůvek a my jsme se dali do požívání tohoto fialového daru přírody, kterým když si potřísníte tričko, můžete se s ním rozloučit. Na hřebeni ve vysoké trávě a mezi borůvkám se místo k táboření hledá jen velmi špatně. Kousek jsme tedy ještě ujít museli. Vybírat jsme si však moc nemohli, protože jednak se připozdívalo a navíc se blížila bouřka. Své plátěné přístřešky jsme tedy postavili na prvním malém plácku, který se naskytl. Sotva jsme doklohnili večeri, byla tu bouřka-a ta stála za to.

3.den (středa):

Po probuzení opět okolo 10-té hodiny jsme zjistili, že celý hřeben včetně nás je zahalen v mracích. Po snídani na chvíli vykouklo sluníčko, a tak jsme urychleně vysušili stany od noční průtrže a vydali se dále na cestu. Takovým hlavním cílem tohoto dne bylo sedlo Príslop (807 m n.m.), kde jsme měli možnost opět narazit na civilizaci. Typ cesty byl shodný s cestou z předchozího dne, místy i horší. Na kvalitě této turistické stezky nepřidal ani déšť, který nás s občasnými přestávkami provázel až na Príslop. Nejhorším úsekem bylo asi klesání do sedla, kde přes cestu byly pozvyvrácené stromy, jež jsme byli nuceni podlézat, přelézat či obcházet, a to vše za deště. S příchodem do sedla déšť ustal, my jsme ze sebe setřepali přebytečnou vodu, vyždímali ponožky, pokusili nějak odstranit jaro v botech a zalezli do motorestu stojícího zde při silnici z Dolného Kubína do Námestova. Naskytl se nám tu příležitost zkusit jíst opět přiborem z talířů, v sedě a na židlích. Po doplnění potřebných energetických hodnot v podobě smaženého sýra za lidovou cenu, jsme se sesedlí okolo mapy shodli, že pokračovat po původně vytyčené trase, a tedy i dále po červené hřebenovce, je čiré bláznovství. Na novém cíli jsme se shodli poměrně jednohlasně a všichni. Byl jím Oravský Podzámok. Protože se držíme hesla: zkusit se má všechno, podařilo se nám úspěšně zbloudit. Naštěstí naše zacházka na úplně opačnou stranu činila asi jen 1 km. Když jsme se dostali na správnou stezku, začaly se opět trochu více honit mraky, a proto jsme raději přidali do kroku. I tak nás déšť ještě před utábořením zastihl. Satisfakcí za tuto poněkud mokrou středu nám bylo nalezení místa ke spaní s nádherným výhledem na okolní kopce. Jak se stalo již dobrým zvykem, něco málo (spíš málo než něco) jsme si uklonili k večeri a utahání padli za vlast.

čtete za vás.

Teletext ČT:

* V rámci již 5.roku sledování čápů černých projektem Africká odysea bude letos na cestě do afrických zimovišť sledováno 6 čápů. Jedná se o rodiče Kryštofa a Dominiku a mláďata Otakara, Karla, Václava a adoptovanou Sisi z Innsbrucké ZOO.

* Podle vědců se nyní stále více druhů motýlů stěhuje na sever, což má být další doklad o postupném oteplování naší planety. Plných 63% nemigrujících motýlů se v průběhu uplynulých sta let přesunulo o 35-240 km na sever. Klimatologové zjistili, že zvýšení teploty v Evropě o 0,8 st.Celsia posunulo klimatické izomery o 120 km severněji.

* Poslanecká sněmovna přehlasovala Senátem zamítnutý návrh novely trestního zákona, který má posílit postavení strážců přírody, členů vodní nebo myslivecké stráže na úroveň veřejných činitelů. Je tedy další otázkou jak se situace po právní a procedurální stránce bude vyvíjet.

* Mezinárodní komise na ochranu řeky Labe na svém zasedání v Drážďanech konstatovala velmi dobrý stav této evropsky důležité řeky. Na německé straně žijí například lososi nebo úhoři, kteří však ještě vykazují ve svých tělech stále poměrně vysoké hodnoty některých chemických látek. Na druhé straně hnutí Greenpeace prokazatelně zjistilo, že Spolchemie v Ústí nad Labem vypouští do Labe zakázané látky DDT.

* 25.října až 4.listopadu se konala v Bonnu mezinárodní konference OSN o podnebí. Na 5000 odborníků ze 160 zemí se zabývalo zejména dodržováním závazků ohledně plynů, které způsobují skleníkový efekt.

Živa :

* V letošním roce došlo na jižní Moravě (v oblasti Bzeneckých písků) k přemnožení chrousta maďalového.

* Slovák Andrej Mock pozoroval 28.12.1998 na okraji Košic zvláštní chování káně lesní, když viděl jak káně usedla na hladinu Hornádu, nechala se 50 metrů unášet proudem, a potom vzlétla a uletěla. Káně nejevila přílišnou plachost a mohlo jít o nemocného nebo nějak poraněného jedince.

Mladá fronta Dnes:

* V příloze MFD ze dne 14.8. se dočítáme o letošním záměru výstavby jednoho z pěti poldrů, které by měly chránit Opatov a povodí řeky Třebovky pod Opatovem.

Vesmír:

* Petr Baldrian analyzuje příčiny silného úbytku tetřeva hlušce na našem území a popisuje současný stav populace (asi 90 tetřevů pouze v pohraničních horách !)

Aktuálně z literatury.

Rybák černozobý (Gelocheilidon nilotica)

Rybák černozobý je nesouvisle rozšířen prakticky po celé zeměkouli. Jeho areál zahrnuje oblast neotropickou, nearktickou, australskou, orientální, palearktickou a také afrotropickou. Nominální poddruh nilotica hnízdí v Evropě, severozápadní Africe a na středním východě, východně po Kazachstán, Mandžusko, Pákistán a pravděpodobně až po Srí Lanku. Hnízdním prostředím tohoto krásného rybáka jsou zejména písečné duny, ostrovy, pobřežní pásma vnitrozemských vod, mořská pobřeží, ale i pastviny v blízkosti různých poldrů či nádrží. Typ vegetace hraje při obsazování určitého území velký význam, protože hnízda jsou často budována a skrývána právě mezi chomáči a trsy vegetačního pokryvu.

Rybáci hnízdí zpravidla v blízkosti nebo přímo v koloniích ostatních dlouhokřídlých, tj. převážně v koloniích racků nebo jiných rybáků. Při svých toulkách a letech za potravou se rybáci objevují nejčastěji v okolí pláží, písečných dun, zavlažovaných zeleninových nebo obilných polí, podél struh oddělujících zoraná pole nebo také v blízkosti různých brakických (poloslaných) vod a při ústí řek. V Evropě hnízdí hlavně ve Středomoří a v oblasti Černého moře. Může ještě hnízdit v Albánii, ale současná data z tohoto státu jsou nedostatečná. Kolonie zůstává rovněž v severním Německu, ale dánské kolonie se rozpadly a na jediném zbývajícím místě hnízdily v roce 1991 pouze 0-2 páry (Sorensen 1995). Vůbec stavy ve většině evropských kolonií se snižovaly od počátku století a v některých tento trend stále pokračuje (Řecko, Rumunsko, Rusko, Ukrajina - J.P.Biber 1993). Zhruba 95% evropské populace se nachází v zemích, kde početnost klesá od 70.let tohoto století. Hlavním ohrožením zůstává destrukce prostředí, predace, rušení v koloniích, vysušování mokřadů a zvyšující se chemická zatíženost míst, kde rybáci zimují (J.P.Biber 1993). Evropské populace zimují v Africe, západní ptáci pravděpodobně v polohách od Mauretánie východně po Nigérii a Čad a ptáci z východních hnízdišť v oblasti od Súdánu jižně po Botswanu. Současná velikost konkrétních evropských populací je následující : největší počet párů hnízdí ve Španělsku (1850-1900 párů), na Ukrajině

400-800 párů, ve Francii cca 400 párů a dále 200-300 párů v Itálii, cca 100 párů v Řecku, 50-100 párů stále ještě v Německu a další hnízdiště s nižšími počty jsou pak v Rumunsku, Bulharsku, Albánii a Dánsku. Evropský atlas hnízdního rozšíření ptáků ovšem zmiňuje zvláště ruskou populaci (asi 1800-2500 párů) a populaci tureckou (2000-7000 párů). Z mapky můžeme vyčíst možná hnízdní v Portugalsku. Celková evropská početnost (mimo Ruska a Turecka) činí potom 3120-3550 hnízdních párů, přičemž není vyloučeno (což platí u tohoto druhu dvojnásob) ojedinělé zahnízdění mimo uváděné oblasti (viz. například podezření o zahnízdění jednoho páru těchto rybáků na Střední nádrži vodního díla Nové Mlýny v roce 1990).

(Z Evropského atlasu hnízdního rozšíření ptáků, na základě pozorování tohoto druhu letos na Věstonické nádrži Nových Mlýnů napsal Milan Janoušek)

Zoologická pozorování.

Potáplice malá (*Gavia stellata*):

21.-29.10.99 - 1 ex. (p.š.), Nový rybník, Opatov (Janoušek, Jetmar, Polák)

Potápka černokrká (*Podiceps nigricollis*):

14.10.99 - 1 ex., r.Hvězda, Opatov (Beran)

Kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*):

18.10.99 - 14 ex., tah směr jih přes Dolní r., Svitavy (Mach)

26.10.99 - 17 ex., tah směr jih přes Horní r., Svitavy (Mach)

31.10.99 - 5 ex. (1 juv.), tah směr západ, Dolní r., Svitavy (Mach)

Bukač velký (*Botaurus stellaris*):

29.07.99 - 1 ad., Dolní r., Svitavy (Mach)

Volavka bílá (*Egretta alba*):

17.-25.09.99 - 1 ex., Nový r., Opatov (Janoušek, Jetmar)

03.10.99 - 7 ex., Nový r., Opatov (Janoušek a exkurze SFP)

06.10.99 - 2 ex., Nový r., Opatov (Beran)

06.10.99 - 3 ex., u Nového r., Opatov (Janoušek)

08.-09.99 - 4 ex., Nový r., Opatov (Beran, Jetmar)

13.10.99 - 1 ex., Nový r., Opatov (Janoušek)

Volavka červená (*Ardea purpurea*):

23.05.99 - 2 ex., Nový r., Opatov (Beran)

Čáp bílý (*Ciconia ciconia*):

04.10.99 - 1 ex., Opatovec (Janoušek)

Čáp černý (*Ciconia nigra*):

26.08.99 - 7 ex. (min. 2 juv.), pole mezi r.Hvězda a Nový, Opatov (Janoušek)

Včelojed lesní (*Pernis apivorus*):

01.08.99 - 1 ad. + 1 juv., r.Hvězda, Opatov (Janoušek, Jetmar)

Káně rousná (*Buteo lagopus*):

29.10.99 - 1 ex., Svitavy-Lačnov (Janoušek)

Orel mořský (*Haliaeetus albicilla*):

19.08.-10.10.99 - 1 subad., Nový r., Opatov (Beran, Janoušek, Jetmar, Polák + exkuze SFP)

13.-14.10.99 - 1 ad. + 1 subad., Nový r., Opatov (Beran, Janoušek)

24.10.99 - 1 ex., r. Hvězda a Nový, Opatov (Beran)

28.a 29.10.99 - 1 ex., r. Nový a Hvězda (Janoušek, Jetmar, Polák)

Moták pochop (*Circus aeruginosus*):

28.08.99 - 13 ex., Nový r., Opatov (Jetmar)

Ostříž lesní (*Falco subbuteo*):

01.09.99 - 3 ex., Nový r., Opatov (Beran)

Husa polní (*Anser fabalis*):

17.10.99 - 5 ex., sedí na dně Dolního r., Svitavy (Mach)

17.-29.10.99 - 4 ex., Nový r., Opatov (Janoušek, Jetmar)

19.10.99 - 5 ex., sedí na dně Dolního r., Svitavy (Pěnička)

Husa velká (*Anser anser*):

10.10.99 - 8 ex., r. Nový a Hvězda, Opatov (Beran)

Hvízdák eurasijský (*Anas penelope*):

26.09.99 - 1M, Dolní r., Svitavy (Mach)

Ostralka štíhlá (*Anas acuta*):

07.10.99 - 1F, Dolní r., Svitavy (Mach)

28.10.99 - 2F, Nový r., Opatov (Jetmar)

Kopřivka obecná (*Anas strepera*):

18.09.99 - 1M, Dolní r., Svitavy (Mach)

Lžičák pestrý (*Anas clypeata*):

28.10.99 - 15 ex., Nový r., Opatov (Janoušek, Jetmar)

Hohol severní (*Bucephala clangula*):

03.06.99 - 1F, Nový r., Opatov (Beran)

Morčák prostřední (*Mergus serrator*):

24.04.99 - 4M+5F, Nový r., Opatov (Beran)

22.10.99 - 5 ex., r. Hvězda, Opatov (Beran)

Morčák velký (*Mergus merganser*):

23.10.99 - 1F, Nový r., Opatov (Janoušek, Jetmar)

Chřástal vodní (*Rallus aquaticus*):

04.09.99 - hlas 1 ex., Nový r., Opatov (Janoušek)

14.10.99 - 1 ex., Dolní r., Svitavy (Mach)

15.10.99 - 2 ex., Dolní r., Svitavy (Mach)

Chřástal kropenatý (*Porzana porzana*):

15.10.99 - 1 ex., Dolní r., Svitavy (Mach)

Jeřáb popelavý (*Grus grus*):

14.04.99 - 1 ex., r. Mušlový a Nový (Beran)

- podle lesníka od M.rybníka, zde byl už týden ! (Beran)

Jespák obecný (*Calidris alpina*):

12.09.99 - 3 ex., nad Dolním r., Svitavy (Mach)

Jespák malý (*Calidris minuta*):

15.08.99 - 1 ex., Nový r., Opatov (Jetmar)

24.08.99 - 1 ex., Nový r., Opatov (Janoušek)

Ústříčnick velký (*Heamatopus ostralegus*):

17.-24.10.99 - 1 juv., r.Hvězda, Opatov (Beran, Janoušek, Jetmar, Polák)

Vodouš tmavý (*Tringa erythropus*):

10.09.99 - 1 ex., Nový r., Opatov (Jetmar)

Vodouš šedý (*Tringa nebularia*):

26.08.99 - přelet 3 ex., Nový r., Opatov (Janoušek)

Racek malý (*Larus minutus*):

16.-17.08.99 - 1 juv, Dolní a Horní r., Svitavy (Mach)

23.-25.09.99 - 1 imm., Nový r., Opatov (Beran, Janoušek, Jetmar)

Racek tříprstý (*Rissa tridactyla*):

24.10.99 - 1 imm., r.Hvězda, Opatov (Beran, Jetmar)

Rybák malý (*Sterna albifrons*):

23.05.99 - 1 ad. (s rybákem černým), Nový r., Opatov (Beran)-
zřejmě nový druh pro okres Svitavy !

Rybák černý (*Chlidonias niger*):

17.08.99 - 4 ex., Horní r., Svitavy (Mach)

Rybák bělokřídý (*Chlidonias leucopterus*):

27.07.99 - 1 ex. (juv.?), r.Hvězda, Opatov (Jetmar)

Vlaštovka obecná (*Hirundo rustica*):

12.10.99 - 1 ex., Dolní r., Svitavy (Mach)

Konipas luční (*Motacilla flava*):

10.09.99 - ca 40 ex., Nový r., Opatov (Jetmar)

Sýkořice vousatá (Panurus biarmicus):

28.10.99 - 2 ex., Nový r., Opatov (Janoušek, Jetmar)

* * * * *

CVRČILKA

Někdo zpívá, někdo mlčí,
cvrčilka ta zase cvrčí.
Jiný hlásek nemá v krčku
přecvrčí i sedm cvrčků.

Potom šmejdí říčním bahnem,
semhle sáhnem, támhle sáhnem.
Brouk či larva je tu hned.
Můžem si zas zacvrčet.

* * * * *